

Udenrigsministeriet: Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind II: Bilag**156. Brev af 28. marts 1957 fra Sovjetunionens ministerpræsident til stats- og udenrigsminister H. C. Hansen (side 349-354)****Bilag 156****Brev af 28. marts 1957 fra Sovjetunionens ministerpræsident til stats- og udenrigsminister H. C. Hansen**
(Oversættelse fra russisk)

Ærede Hr. Statsminister,

I det for et år siden undertegnede sovjetisk-danske communiqué gav vi udtryk for ønsket om at bestræbe os for at finde veje til løsning af de påtrængende internationale spørgsmål og for ønsket om en videre udvikling af forholdet mellem vore to lande.

Endvidere har De senere i Deres personlige udtalelser om internationale spørgsmål ikke én men flere gange understreget nødvendigheden af at tage skridt til en formindskelse af den internationale spænding, og De har opfordret til ikke at tabe de endelige mål for menneskehedens bestræbelser af syne – den gensidige forståelse mellem folkene. Man kan ikke andet end være enig i disse retsindige og særdeles aktuelle tanker. Det er uomtvisteligt, at den nuværende internationale situation af alle lande – store og små – indtrængende kræver de mest aktive bestræbelser for befæstelse af freden, og at de lægger et særligt alvorligt ansvar på de ledende statsmænd.

Næppe havde man overstået den skarpe trussel om en ny krig, der hang over folkene i efteråret 1956 som følge af Englands, Frankrigs og Israels aggression imod den ægyptiske republik og som følge af det fascistiske oprør i Ungarn, før der på ny gjordes forsøg på at forværre de internationale forhold og tvinge folkene ind på en vej, der fører til forstærkelse af truslen om en ny krig.

Kan man, for at tage et eksempel, på anden måde vurdere planerne om anbringelse af amerikanske atomenheder med særligt formål på territorier, der tilhører lande, som er deltagere i NATO og andre militærblokke, der ledes af De forenede Stater? Ligeledes kan NATO's afgørelse om at give atomvåben i hænderne på de vesttyske militarister ikke undgå at forurolige de europæiske folk, i særdeleshed dem, der i sidste krig er blevet overfaldet af Hitlers Tyskland.

Det er Dem sandsynligvis bekendt, hvilken negativ reaktion det fremkaldte i mange lande og i første række i landene i det arabiske østen, da USA's regering offentliggjorde sin »doktrin«, der forudsiger indblanding i disse landes indre anliggender ved forskellige metoder af økonomisk og politisk tryk og trusler om anvendelse af amerikanske væbnede styrker i dette område.

Alt dette sker på baggrund af en oprustning af et hidtil uset omfang og en ustandselig krigspropaganda.

Hvis man ser objektivt på tingene, må det erkendes, at disse krigsforberedelser er farlige, ikke alene for de lande, mod hvilke de er rettet, men tillige og ingenlunde i mindre grad for selve deltagerne i disse forberedelser, og i særdeleshed for de lande – f. eks. de europæiske stater, der er medlemmer af NATO – som har fået tillagt rollen som fremskudte opmarchområder og angrebsbaser.

Jeg må sige Dem rent ud, at Danmarks stilling, i lyset af den nordatlantiske bloks militære forberedelser, uundgåeligt må tiltrække sig Sovjetstatens opmærksomhed

(Bilag 156 fortsat)

I oktober 1952 erklærede den danske regering officielt over for regeringen for USSR, at den aldrig ville tillade, at dansk territorium benyttes til angreb på nogen som helst anden stat. En sådan erklæring kunne man naturligvis kun hilse med glæde, hvis den blev efterfulgt af tilsvarende foranstaltninger fra den danske regerings side, hvorved det tilstræbtes virkelig at umuliggøre benyttelse af dansk territorium til aggression mod andre lande. Det må imidlertid konstateres, at sagen i virkeligheden forholder sig anderledes.

I realiteten er en umådelig del af det danske territorium – Grønland – allerede forlængst omdannet til militærbase for De forenede Stater og befinder sig faktisk uden for Danmarks kontrol. Den europæiske del af Danmarks territorium er dækket af et net af militære flyvepladser og marinebaser, bygget efter planer fra NATO's militærledelse. På militærbase og i danske militærstyrker virker amerikanske og engelske instruktører. Under disse forhold er der naturligvis ingen garanti for, at der ikke på de i Danmark oprettede militærbase på signal fra NATO's militærledelse vil vise sig fremmede stridskræfter i løbet af nogle få timer, bestemt for anvendelse imod fredselkende lande. Som de nylige begivenheder i det nære østen viste, kan de stormagter, som er medlemmer af NATO, begynde militæroperationer endog uden at give meddelelse herom til de små lande, der er deres allierede ifølge den nordatlantiske pagt.

Situationen ville givetvis blive yderligere tilspidset, hvis planerne om anbringelse af specielle amerikanske enheder, forsynet med atomvåben, blev realiseret for Danmarks vedkommende.

Sovjetregeringen nærer langt fra noget ønske om at male i stærke farver, men tillad mig at sige Dem uden omsvøb, at Danmark ved at lade sig inddrage i militære forberedelser fra visse magters side udsætter sig for en meget alvorlig og uforsvarlig risiko. Vær forvisset om, hr. statsminister, at den sovjetiske befolkning, som har gennemlevet alle den imperialistiske aggressions rædsler under anden verdenskrig, mindst af alt ønsker, at Sovjetunionen, Danmark eller noget andet land skulle blive genstand for et atombombardement eller virkningen af andre arter af moderne våben. Men ingen kan nægte Sovjetunionen så lidt som noget andet land en naturlig og umistelig ret til selvforsvar. Sovjetregeringen ville ikke opfylde sin pligt over for Sovjetunionens befolkninger, hvis den ikke som svar på aggression traf øjeblikkelige foranstaltninger for at rette et ødelæggende slag imod angriberen og imod hele hans net af støttepunkter og base etableret med henblik på angreb mod USSR.

Det er indlysende, at Sovjetstatens sikkerhedsinteresser gør det nødvendigt at gennemføre sådanne foranstaltninger, som kunne gøre det muligt at tilintetgøre angriberens støttepunkter i tilfælde af, at der åbnes krig mod USSR. Og de moderne våbens ødelæggelseskraft er så betydelig, at det for lande med territorium af størrelse som Danmark i tilfælde af en atomkrig ville være ensbetydende med selvmord, hvis der var givet fremmede stater mulighed for oprettelse af base. Det er ikke vanskeligt at forestille sig, hvad det ville betyde for Danmark, dersom der anvendtes moderne våben imod en angribers base oprettet på dansk territorium. Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at minde om, at eksplosionen af én brintbombe, som forsøgene

(Bilag 156 fortsat)

har vist, vil kunne medføre ødelæggelser på et territorium med en radius af hundreder af kilometer. Og begivenhederne ville næppe i dette tilfælde indskrænke sig til anvendelse af én sådan bombe.

Medens Danmarks stilling er på tale, kan man ikke lade endnu et vigtigt spørgsmål ude af betragtning. Det er tilstrækkeligt at betragte Europakortet for at se, at Danmark er selvskrevet til at spille en særlig rolle, der adskiller det fra andre små lande på vort kontinent. Danmark er vogter af vigtige internationale stræder, af hvilke den normale søforbindelse med omverdenen for alle Østersølandenes vedkommende afhænger, og ligeledes i en vis udstrækning befolkningernes sikkerhed i disse lande. Denne omstændighed pålægger den danske stats ledere et ikke ringe ansvar over for andre folk, idet den udenrigspolitiske kurs, som Danmark følger, uvilkårligt berører Østersølandenes nationale interesser. Det skal i øvrigt siges, at lederne af den nordatlantiske blok ikke lægger skjul på, at Danmarks territorium interesserer dem hovedsageligt som en position, der i NATO's militærledelses besiddelse ville betyde, at denne beherskede Østersøens ind- og udgang.

Det forekommer os, at Danmark, hvis interesser er uløseligt forbundet med interesserne hos mange lande i Øst- og Vesteuropa, kunne finde en solidere vej til at befæste sin sikkerhed end en politik, ved hvilken Danmarks skæbne knyttes til en bestemt militær magtgruppering, hvis formål intet har at gøre med grundfæstelsen af virkelig sikkerhed på det europæiske kontinent.

Hr. statsminister, tror ikke De og den regering, De står i spidsen for, at det ville være væsentligt nyttigere såvel for Danmark selv som for de andre lande, der er interesseret i en styrkelse af freden i Europa, at søge en afgørelse af spørgsmålet om Danmarks sikkerhed f. eks. i internationale garantier for dets uafhængighed og territoriale integritet indtil det øjeblik, da der i Europa kan etableres et effektivt system af kollektiv sikkerhed, som garanterer en fredelig udvikling for alle dets deltagere? Det forekommer os, at dette spørgsmål fortjener nærmere undersøgelse. Efter vor dybe overbevisning kan og bør vejene og formerne for staternes fredelige fællesskab og samarbejde være ganske anderledes smidige og mangesidige og i højere grad tage hensyn til de særlige forhold og specielle interesser i hvert land, stort som lille, end den af »den kolde krig« forårsagede oprettelse af aggressive blokke, der igen medfører dannelse af forsvarsblokke, hvilket har forstærket mistro og fjendskab mellem landene til følge.

Grundlaget for alle forslag i spørgsmålet om europæisk sikkerhed, som er fremkommet i løbet af de senere år fra Sovjetregeringens side, er netop tanken om at forene samtlige europæiske landes bestræbelser uafhængigt af landenes samfundsordning.

Jeg må sige, at jeg aldrig har hørt en eneste blot i nogen grad overbevisende indvending imod den tanke, at sikkerheden i Europa bedst kunne befæstes netop gennem staternes kollektive bestræbelser, og vi er overbeviste om, at denne opgave før eller senere vil blive løst.

Sovjetregeringen foreslår allerede nu at gennemføre en række vigtige forholdsregler med henblik på for alvor at forbedre hele situationen i Europa. Som De sand-

(Bilag 156 fortsat)

synligvis erindrer, foreslår USSR således allerede i 1957 at formindske USA's, USSR's, Englands og Frankrigs militærstyrker på tysk territorium med en tredjedel under behørig kontrol med denne indskrænkning, og endvidere i løbet af 1957 betydeligt at nedskære USA's, Englands og Frankrigs militærstyrker på territorier tilhørende lande, der er medlemmer af NATO, samt at nedskære USSR's militære styrker, stationeret i områder tilhørende lande, som er deltagere i Warszawapagten. Sideløbende hermed har vi foreslået i løbet af to år fuldstændig at nedlægge fremmede militær-, marine- og luftbaser på andre landes territorier.

Imødekomme et ønske fra De forenede Staters regering har Sovjetregeringen indvilget i at overveje spørgsmålet om med de pågældende landes billigelse at anvende luftfotografering på de områder i Europa, på hvilke den nordatlantiske bloks og de i Warszawapagten deltagende landes vigtigste militærstyrker er stationeret, i en dybde af indtil 800 km mod øst og mod vest fra skillelinien mellem de nævnte militærstyrker.

Sovjetunionen støtter ligeledes den tyske demokratiske republiks regerings forslag om fastsættelse af aftalte maksima for begge de tyske landes militærstyrker og om forbud mod anbringelse af atomvåben på tysk territorium.

En gennemførelse af disse forslag ville også fjerne spændingen i det område, som støder umiddelbart op til de danske grænser. Derfor har de, forekommer det os, direkte relation til spørgsmålet om betryggelse af Danmarks sikkerhed.

Tillad mig, hr. statsminister, at udtrykke håbet om, at den regering, De står i spidsen for, regeringen for et land, der mere end én gang i løbet af de sidste hundrede år er blevet offer for aggression, vil tillægge de nævnte forslag fornøden opmærksomhed og på sin side gøre en indsats for at søge konkrete og for alle interesserede parter acceptable midler til betryggelse af den europæiske sikkerhed. Fælles bestræbelser fra begge vore lande i denne retning ville fuldt ud modsvare den aftale, som de to landes regeringsdelegationer afsluttede for et år siden i Moskva, og hvorved de i et slutcommuniqué erklærede sig rede til at »bestræbe sig for at finde veje til løsning af sådanne påtrængende internationale problemer som skabelse af effektiv sikkerhed for alle folk, ophør af kaprustningen og tilvejebringelse af den nødvendige tillid i staternes indbyrdes relationer«.

I betragtning af de forfærdende følger, som en ny krig kan føre med sig, i særdeleshed for de brede masser i den arbejdende befolkning, ville folkene ikke tilgive deres regeringer, hvis der ikke blev taget alle nødvendige forholdsregler til fjernelse af denne trussel.

Sovjetfolket, som er i færd med at gennemføre et enormt program for fredelig opbygning i landet, ønsker fremfor alt, at der sikres det ligesom folkene i andre lande mulighed for at anvende sin energi udelukkende til skabende formål. Netop derfor kæmper Sovjetregeringen så vedholdende for, at staterne, og i første række stormagterne, omsider går over fra de hidtil frugtesløse samtaler om nedrustning til sådanne praktiske skridt som forbud mod atom- og brintvåben, ophør af tilvirkningen af sådanne og tilintetgørelse af de tilstedeværende lagre, indskrænkning af de væbnede styrker i første række i USSR, USA, Den kinesiske Folkerepublik, Eng-

(Bilag 156 fortsat)

land og Frankrig og derefter også i andre lande til aftalte maksimalstyrker med tilsvarende nedsættelse af militærudgifterne.

Det kan ikke nægtes, at en virkeliggørelse af sådanne foranstaltninger fundamentalt ville ændre hele den internationale situation i gunstig retning og befri folkene for truslen om en atomkrig. Vi er overbevist om, at også det danske folk, der ud fra forståelige grunde ikke kan undgå at blive ramt af en sådan krig, er levende interesseret i en afgørelse af spørgsmålet om nedrustning.

Regeringen for USSR og det sovjetiske folk vil for deres vedkommende af ganske hjerte ønske det danske folk en lykkelig og fredelig tilværelse og fremgang. Der er ikke mange andre lande, der som Danmark og Rusland kan henvise til en udvikling i deres forhold efter så faste venskabstraditioner gennem mange århundreder. Sovjetbefolkningen kender og værdsætter højt det fredselskende danske folk som et folk med høj kultur, hvis indsats i verdens videnskab og kunst og hvis fortjenstfulde resultater på erhvervslivets område er kendt af alle.

Vi i Sovjetunionen har altid tillagt og tillægger stadig udviklingen af forholdet til Danmark stor betydning. De er sikkert enig i, at mødet i fjor mellem lederne af den sovjetiske regering og den danske regering åbnede nye perspektiver for en udvikling af samarbejdet mellem folkene i vore to lande. De åbne og utvungne samtaler, vi havde med Dem, hjalp os utvivlsomt til at lære hinanden bedre at kende, og de har allerede ført til de velkendte praktiske resultater med hensyn til forbedring af det dansk-sovjetiske forhold.

Ved undertegnelsen af en toårig protokol om gensidige vareleveringer blev der skabt et godt grundlag for en videre udvikling af handelen mellem USSR og Danmark. Der er åbnet en direkte luftfartsforbindelse mellem Moskva og København. Der er udarbejdet og taget skridt til praktisk gennemførelse af en plan om foranstaltninger til videre udvikling af de kulturelle forbindelser, og udvekslingen af delegationer med repræsentanter for videnskab og teknik, landbrug, kunstnere og andre er i stigning. Efter indbydelse fra det øverste råd for USSR besøgte en delegation fra det danske folketing Sovjetunionen, hvilket var et vigtigt skridt i udviklingen af gensidig forståelse mellem vore folk. Befolkningen i Leningrad husker stadig de danske krigsskibes venskabsbesøg i august forrige år samtidig med, at en sovjetisk eskadre besøgte Danmarks hovedstad.

Hvor glædelig end den konstaterede fremgang er i udvidelsen af de sovjetisk-danske forbindelser, udnyttes dog efter vor mening muligheden for udvikling af disse forbindelser langtfra til fulde. Der kan ikke være tvivl om, at der til styrkelse af tilliden og samarbejdet mellem vore lande kan opnås en videre udvikling af gensidigt nyttige handelsmæssige og kulturelle forbindelser samt en udveksling af de i vore lande opnåede teknisk-videnskabelige resultater. Efter vor mening ville dette være til betydelig gavn for folkene i USSR og Danmark.

Kort sagt, der findes store muligheder for en videre udvikling og forbedring af de venskabelige forbindelser mellem vore lande, og De vil, tror jeg, være enig med mig i, at der forestår vore regeringer ikke ubetydelige opgaver i så henseende.

Bevidstheden om, hvilken frugtbringende indflydelse en åben meningsudveksling

(Bilag 156 fortsat)

har på udviklingen af forholdet mellem landene, har fået mig til at rette dette brev til Dem. Mine kolleger og jeg vil altid være glade ved at gøre os bekendt med Deres anskuelser, såvel vedrørende udviklingen af de dansk-sovjetiske relationer som også om spørgsmål, der angår internationale forhold, og som er af fælles interesse for begge vore lande.

Med dyb agtelse
N. Bulganin